

NIEUWS VAN HET RIJKSHERBARIUM TE LEIDEN

De laatste maanden is er het een en ander veranderd op de afdeling mycologie van het Rijksherbarium te Leiden. Walter Jülich, de specialist in Aphyllophorales, heeft per 1 januari 1991 het mycologisch onderzoek verruild voor een beleidsbaan bij een internationale waterorganisatie. Naast deze baan wil Walter als gastmedewerker verder werken aan Aphyllophorales. Zijn vacature valt ten prooi aan de bezuinigingen.

Kees Bas is op 1 maart 1991 met de V.U.T. gegaan. Kees zal worden opgevolgd door een agaricoloog. Overigens blijft Kees gewoon werken op het Rijksherbarium, maar nu als gastmedewerker.

Coolia 34: 45 - 47. 1991.

EEN TWEEDE SQUAMANITA-SOORT IN NEDERLAND

C. Bas, Rijksherbarium, Postbus 9514, 2300 RA Leiden

A concise description and illustrations of the first collection of *Squamanita paradoxa* in the Netherlands are presented. The species was collected on a sheltered, mossy meadow on the coastal dunes NNW of Haarlem.

Op 24 november werd de laatste officiële excursie van de N.M.V. in 1990 gehouden en wel bij Velsen, in "Duin en Kruidberg" en "Midden Herenduin", twee bezittingen van "Natuurmonumenten". Er waren verrassend veel paddestoelen; de uiteindelijke lijst telde maar liefst 140 soorten. Maar het zijn de hoogtepunten van zo'n excursie die in je herinnering beklijven en dat was bij deze gelegenheid ongetwijfeld de eerste vondst in Nederland van *Squamanita paradoxa* (A.H. Sm. & Sing.) Bas.

Op een kleine beschutte mosrijke duinweide vonden we iets dat er uitzag als een klein bundeltje van korrelwrattige *Cystoderma*-steeltjes. Maar . . . aan de top van het grootste steeltje was de wrattige bekleding volva-achtig opengebarsten om plaats te maken voor een klein lichtbruinig violetgrijs paddestoeltje met een fijnvezelig hoedje met gewimperde rand, een bleker, vezelig tot vlokkelig steeltje en wat dikkige, witte tot zeer licht lilagrijsje aangehechte lamellen. Deze combinatie van kenmerken is uniek, zodat *S. paradoxa* met geen andere soort te verwarren is.

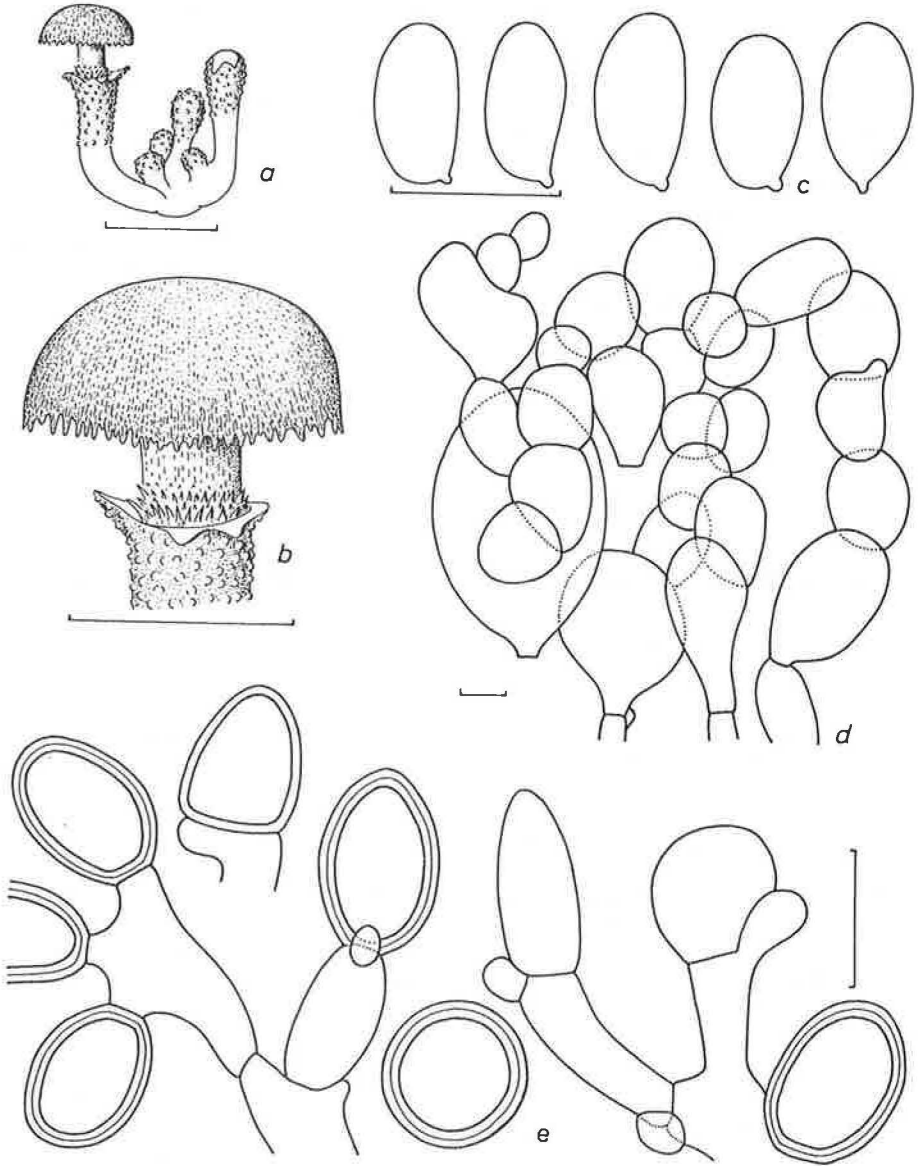

Fig. 1. *Squamanita paradoxa*: a. vruchtlichamen; b. detail; c. sporen; d. wrattenweefsel op steel; e. conidiën (maatbalkje a-b: 1 cm, c-e: 10 μ m).

Over de microscopie valt te vertellen dat de sporen 7,5-9,3 x 4,5-5,2 μm meten, ellipsoïdisch tot langwerpig ($Q = 1,50 - 1,95$) en kleurloos zijn en een iets verdikte dextrinoïde wand hebben, dat de basidiën 4-sporig zijn en dat cystiden ontbreken. De korrel-wratjes op het middelste deel van de steel hebben dezelfde structuur als die bij *Cystoderma*-soorten; ze bestaan uit ketens van bruinig gele opgeblazen cellen. Tussen deze ketens zijn echter vrij brede dunwandige kleurloze hyfen te vinden die aan hun uiteinde wat vertakken en conidiën dragen die eerst dunwandig en kleurloos zijn maar later bruingeel en zeer dikwandig worden. De conidiën meten 10-16 x 7,5-10,5 μm en zijn overwegend (breed) ellipsoïdisch tot eivormig. Gespen komen in alle weefsels voor.

Het is niet verwonderlijk dat Smith & Singer (1948: 454) deze soort eerst als *Cystoderma* beschreven, maar dan wel met het epitheton 'paradoxum', vanwege de voor *Cystoderma* sterk afwijkende hoedbekleding. Immers de korrelige buitenlaag in *Cystoderma* moet als universeel velum worden beschouwd, maar laat in de andere soorten van dat geslacht nooit los van het hoedoppervlak. Daarom richtte Singer (1973: 69) speciaal voor deze ene soort het geslacht *Dissoderma* op. Al eerder had ik echter de soort naar *Squamanita* overgebracht (1965: 348) en ik geloof nog steeds dat hij dáár thuis hoort.

In Nederland is al sinds 1917 *S. odorata* (Cool) Bas, het Odeurzwammetje, bekend (zie mijn overzicht in *Coolia* 11: 64-72).

Als we die soort met *S. paradoxa* vergelijken komt direct de voor *Squamanita* typische combinatie van eigenschappen naar voren, n.l. een $\pm$ knolvormige basis waarop meerdere vruchtlichamen kunnen ontstaan en conidiën-vorming op steel en/of knol. Nu heeft *S. odorata* voor het blote oog geen universeel velum dat een soort volva vormt, maar er zijn ondertussen vier *Squamanita*-soorten bekend geworden die ook een volva hebben, zij het dan niet met korrelwratjes op de buitenzijde.

Squamanita paradoxa is op het ogenblik verder bekend uit de U.S.A., Finland, Denemarken, Schotland, Engeland, Frankrijk, Zwitserland, Italië en Tsjechoslowakije, steeds op de grond tussen mossen in of bij bossen, met een voorkeur voor naaldbossen. Maar overal, behalve misschien in Finland, is de soort zeer zeldzaam. Het was een uitermate grote verrassing hem nu zelf ook in Nederland aan te treffen.

LITERATUUR

- Bas, C., 1965. The genus *Squamanita*. *Persoonia* 3: 331-359.
 Singer, R., 1973. Diagnoses Fungorum novorum Agaricalium III. *Beih. Sydowia* 7: 1-106.
 Smith, A.H. & R. Singer, 1948. Notes on the genus *Cystoderma*. *Mycologia* 40: 454-460.